

Europejskie systemy jakości żywności

Europejski system ochrony regionalnych produktów wysokiej jakości obejmuje dwie kategorie:

- produkty regionalne znanego pochodzenia (Chroniona Nazwa Pochodzenia i Chronione Oznaczenie Geograficzne),
- produkty tradycyjne (Gwarantowana Tradycyjna Specjalność).

a. Chroniona Nazwa Pochodzenia (ChNP) – produkty wytwarzane w konkretnym regionie, miejscu lub (wyjątkowo) w państwie. Nazwa tego miejsca lub regionu zastrzeżona jest dla konkretnego produktu chronionego. Oznaczenie przyznaje się produktowi, którego cały proces technologiczny, czyli produkcja, przetwarzanie i przygotowywanie odbywa się na określonym obszarze geograficznym.

Jakość lub cechy charakterystyczne są wyjątkowe dla tego otoczenia geograficznego, tzw. czynnik naturalny wraz z czynnikiem ludzkim. Związek z regionem (miejscem, krajem) musi być na tyle silny, że wytworzenie danego wyrobu staje się niemożliwe w innym miejscu. O znak ChNP mogą ubiegać się produkty rolne przeznaczone do spożycia przez ludzi (płody ziemi, produkty pochodzące z hodowli, rybołówstwa oraz produkty pierwszego przetworzenia, będące w związku z tymi produktami) lub środki spożywcze (m. in. piwo, chleb, ciasto, ciastka, wyroby cukiernicze, inne wyroby piekarnicze, makarony, korek i bawełna). Znakiem ChNP wyróżnione są następujące produkty: bryndza podhalańska, fasola Piękny Jaś z Doliny Dunajca, fasola wrzawska, karp zatorski, miód z Sejneńszczyzny/Łódzieszczyzny, oscypek, podkarpacki miód spadziowy, redykołka, wiśnia nadwiślanka.

b. Chronione Oznaczenie Geograficzne (ChOG) - produkty wytwarzane w konkretnym regionie, miejscu lub (wyjątkowo) w państwie. Związek produktu z regionem nie musi być jednak tak ścisły jak w wypadku produktu z Chronioną Nazwą Pochodzenia. Oznaczenie przyznaje się produktowi, którego przynajmniej jeden z etapów procesu produkcyjnego ma miejsce na określonym obszarze. Jakość, renoma lub inna cecha może być przypisana temu pochodzeniu geograficznemu. Jakość produktu może wynikać z naturalnych lub ludzkich czynników, takich jak klimat, szata roślinna, specyficzna gleba, ukształtowanie powierzchni lub niezmienna tradycyjna metoda lokalna. O znak ChOG mogą ubiegać się produkty rolne przeznaczone do spożycia przez ludzi (płody ziemi, produkty pochodzące z hodowli, rybołówstwa oraz produkty pierwszego przetworzenia, będące w związku z tymi produktami) lub środki spożywcze (m. in. piwo, chleb, ciasto, ciastka, wyroby cukiernicze, inne wyroby piekarnicze, makarony, korek i bawełna). Produkty wyróżnione znakiem ChOG: andruty kaliskie, cebularz lubelski, chleb prądnicki, fasola korczyńska, jabłka grójeckie, jabłka łąckie, jagnięcina podhalańska, kiełbasa lisiecka, kołacz śląski/kołacz śląski, miód drahimski, miód kurpiowski, miód wrzosowy z Borów Dolnośląskich, obwarzanek krakowski, rogal świętomarciński, ser koryciński swojski, suska sechlońska, śliwka szydłowska, truskawka kaszubska/kaszëbskô malëna, wielkopolski ser smażony.

c. Gwarantowana Tradycyjna Specjalność - tradycyjny produkt rolny lub środek spożywczy uznany przez Wspólnotę ze względu na jego specyficzny charakter tj. cechę lub zespół cech, które w sposób wyraźny odróżniają go od innych produktów należących do tej samej kategorii. Wyjątkowa jakość produktu wynika ze specjalnego składu i sposobu wytwarzania. Często produkt pochodzi z konkretnego kraju czy regionu, ale ich upowszechnienie i renoma sprawia, że mogą być produkowane także w innych krajach. Warunkiem koniecznym dla przyjęcia wniosku jest jego złożenie przez grupę producentów. O oznaczenie GTS mogą ubiegać się produkty rolne przeznaczone do spożycia przez ludzi (płody ziemi, produkty pochodzące z hodowli, rybołówstwa oraz produkty pierwszego przetworzenia,

będące w związku z tymi produktami) lub **środki spożywcze** (m. in. piwo, napoje z ekstraktów roślinnych, czekolada, chleb, ciasto, ciastka, wyroby cukiernicze, makarony) a także **gotowe dania**. Polskie produkty chronione w tym systemie to: staropolskie miody pitne – półtorak, dwójniak, trójniak i czwórniak, olej rydzowy, kiełbasa myśliwska, kiełbasa jałowcowa, oraz kabanosy.

Europejskie znaki jakości:

Wniosek o rejestrację produktu regionalnego składa grupa producentów. Wyjątek przewiduje tylko rejestracja ChNP i ChOG, niemożliwe jest to w GTS. O Gwarantowaną Tradycyjną Specjalność może ubiegać się grupa producentów dla produktu tradycyjnego (będącego w obiegu od co najmniej 30 lat), posiadającego cechy odróżniające ten produkt od innych jemu podobnych. Producenci muszą pamiętać, że upoważnienie pojedynczych przedsiębiorców do rejestracji produktu na liście ChNP i ChOG nie służy stworzeniu monopolu na jego wytwarzanie i dystrybucję. Produkt tradycyjny lub regionalny jest dobrem wspólnym danego regionu. Kształtuje się przez lata w wyniku oddziaływania wielu czynników naturalnych i kulturowych, dlatego nie może zostać zawłaszczony przez jednego producenta.

Jednostką odpowiedzialną za prowadzenie systemu rejestracji produktów o określonym pochodzeniu geograficznym i specyficznej i tradycyjnej jakości, w rozumieniu przepisów unijnych, jest Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Unijne regulacje

- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1151/2012 z dnia 21 listopada 2012 r. w sprawie systemów jakości produktów rolnych i środków spożywczych,
- rozporządzenie delegowanym Komisji (UE) nr 664/2014 z dnia 18 grudnia 2013 r. uzupełniającym rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1151/2012 w odniesieniu do ustanowienia symboli unijnych dotyczących chronionych nazw pochodzenia, chronionych oznaczeń geograficznych i gwarantowanych tradycyjnych specjalności oraz w odniesieniu do niektórych zasad dotyczących pochodzenia paszy i surowców, niektórych przepisów proceduralnych i niektórych dodatkowych przepisów przejściowych (Dz. Urz. UE L 179 z 19.6.2014, str. 17),
- rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 668/2014 z dnia 13 czerwca 2014 r. ustanawiającym zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1151/2012 w sprawie systemów jakości produktów rolnych i środków spożywczych (Dz. Urz. UE L 179 z 19.6.2014, str. 36).